

ISTORIJA

VADOVĖLIS XI-XII KLASEI

„Ne viskas yra auksas, kas auksu žiba“. Perfrazuojant šį posakį, drįstu teigti, jog ne visi daug kainuojantys vadovėliai yra aukso vertės. Kartais jie turi tik aukso atspalvį... Mielas skaitytojau, tau siūlomas vadovėlis pasmerktas neturėti net to aukso spindesio imitacijos. Kitaip tariant, jis bus pigus, nes kainuos tik tiek, kiek tau kainuoja naudojimas internetu ar kopijos pasigaminimas. Ar jis bus blogesnis, ar geresnis už tuos vadovėlius, kurie knygynuose kainuoja ne vieną dešimtį lietuviškų piniginių vienetų, palieku spręsti tau pačiam.

Pradžioje siūlau susipažinti su turinio autorines teises į kūrinių nuostatomis dėl naudojimosi šiuo vadovėliu. Jos yra dvi:

1. Visiems norintiems suteikiama neribota teisė į kūrinio naudojimą ir atgaminimą NEKOMERCINIAIS tikslais. Be jokių apribojimų ir be jokio atlygio sudarytojui galima bet kuriuo būdu ir bet kuria forma, įskaitant elektroninę, daryti neribotą nuolatinių ar laikinų kūrinio kopijų skaičių.
2. Bet koks šio vadovėlio ar jo dalies naudojimas KOMERCINIAIS tikslais labai įžeistų jo sudarytoją ir verstų jį imtis atitinkamų priemonių pagal Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą (žr. http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=364672)

** Jei kartais būtų išvelgta, jog šio vadovėlio sudarytojas pats pažeidė minimą įstatymą, tai prašyčiau atkreipti dėmesį, jog tai galėjo būti padaryta nesąmoningai, dėl neatidumo, neapsižiūrėjimo, ir į tai, jog šio vadovėlio autorius nesiekia jokios komercinės naudos publikuodamas kūrinių.*

TURINYS

I DALIS (XI KLASĖ)

Įvadas: Apie istorijos mokymąsi XI-XII (III-IV gimnazijos) klasėje

I. Europa ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės formavimasis (iki XV a. pab.).

- I-1. Antikos palikimas.
- I-2. Europos christianizacija.
- I-3. Viduramžių feodalizmo bruožai.
- I-4. Vakarų Europos luominė visuomenė.
- I-5. Lietuvos visuomenė valstybės susidarymo laikotarpiu.
- I-6. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės susidarymas ir raida iki XV a. pab.
- I-7. Lietuvos christianizacija.
- I-8. Feodalizmas Lietuvoje.
- I-9. Luominės daugiatautės visuomenės klostymasis Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.
- I-10. Europos viduramžių kultūros bruožai.*
- I-11. Kaimyninių civilizacijų poveikis Europos kultūrai.*
- I-12. Lietuvos kultūros bruožai Europos viduramžių kultūros kontekste.*

II. Europos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės kaita XVI – XVII a. vid.

- II-1. Naujieji amžiai Europoje.
- II-2. Reformacijos ir kontrreformacijos įtaka visuomenės kaitai.
- II-3. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės suartėjimas su Lenkijos karalyste.
- II-4. Abiejų Tautų Respublikos raida iki XVII a. vidurio.
- II-5. Abiejų Tautų Respublikos visuomenės savitumai.
- II-6. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomai: bajorija.
- II-7. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomai: dvasininkija.
- II-8. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomai: miestiečiai.
- II-9. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstiečiai.
- II-10. Tautybės ir religijos Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.
- II-11. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politinės tautos klausimas.*
- II-12. Renesanso ir reformacijos poveikis Europos visuomenei.*
- II-13. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žmogaus pasaulėžiūros kaita renesanso ir reformacijos laikais.*
- II-14. Baroko laikų kultūra Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.*

III. Apšvietos Europoje laikai ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės gyvenimo pokyčiai.

- III-1. Apšvietos epochos bruožai.
- III-2. XVIII a. pab. Prancūzijos revoliucijos poveikis Europos visuomenei.
- III-3. XVII a. antros pusės – XVIII a. pradžios karų pasekmės Abiejų Tautų Respublikai.

- III-4. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenė Apšvietos epochoje.
- III-5. Reformų mėginimai XVIII a. antroje pusėje Abiejų Tautų Respublikoje.
- III-6. Abiejų Tautų Respublikos padalijimų padariniai Lietuvos visuomenei.
- III-7. Klasicismų kultūros bruožai Europoje.*
- III-8. Klasicismų kultūros bruožai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.*

IV. Lietuvos visuomenė Europos ir pasaulio pokyčių XIX – XX a. pr. aplinkoje.

- IV-1. Pramonės perversmo sukelti pokyčiai Europoje.
- IV-2. Naujų ideologijų formavimasis XIX a.
- IV-3. Tautiniai sąjūdžiai Europoje.
- IV-4. Didžiųjų valstybių imperinė užsienio politika.
- IV-5. Visuomenė Pirmojo pasaulinio karo metais.
- IV-6. Pramonės perversmas Lietuvoje.
- IV-7. Rusijos valdžios politika ir XIX a. sukilimai Lenkijoje ir Lietuvoje.
- IV-8. Rusijos valdžios politika ir Lietuvoje tautinis sąjūdis Lietuvoje.
- IV-9. Lietuvos visuomenės tautinės ir socialinės struktūros kaita XIX a.
- IV-10. Lietuvių moderniosios tautos formavimasis.
- IV-11. Kelias į Nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą.
- IV-12. XIX amžiaus kultūros svarbiausieji bruožai.*
- IV-13. Masinės kultūros formavimosi ištakos.*
- IV-14. Lietuvos XIX a. kultūros raida Europos kontekste.*

II DALIS (XII KLASĖ)

V. Visuomenė demokratijų ir diktatūrų varžybų, antrojo pasaulinio karo epochoje (1919 – 1945 m.)

- V-1. Pirmojo pasaulinio karo poveikis Europos šalių visuomenei.
- V-2. Pirmojo pasaulinio karo poveikis Lietuvos raidai.
- V-3. Demokratijos tendencijos Europos valstybėse po Pirmojo pasaulinio karo.
- V-4. Steigiamojo Seimo reformų Lietuvoje įtaka visuomenės raidai.
- V-5. Diktatūrų augimas Europoje.
- V-6. Sovietų Sąjungos ir Vokietijos visuomenės totalitarizmo sąlygomis.
- V-7. Lietuvos Respublikos santykiai su kaimynais.
- V-8. Lietuvos Respublikos visuomenės kaita.
- V-9. Piliečių ir valdžios santykiai Lietuvos Respublikoje autoritariniu laikotarpiu.
- V-10. Antrojo pasaulinio karo priešastys.
- V-11. Molotovo - Ribentropo pakto įgyvendinimas ir Lietuvos Respublikos nepriklausomybės praradimas.
- V-12. Lietuvos gyvenimo sovietizavimas 1940-1941 metais.
- V-13. Nacių administracinė, ekonominė, kolonizacinė politika Lietuvoje.
- V-14. Paspriešinimas ir bendradarbiavimas su okupantais.
- V-15. Holokaustas Lietuvoje.
- V-16. Antrojo pasaulinio karo padariniai.
- V-17. Lietuvos pirmosios XX amžiaus pusės kultūros raida Europos kontekste.*

VI. Visuomenė Šaltojo karo ir komunizmo žlugimo Europoje laikais.

- VI-1. Pagrindiniai Šaltojo karo bruožai.
- VI-2. Pavojingiausias Šaltojo karo konfliktai.
- VI-3. Rytų ir Vakarų konflikto poveikis visuomenės raidai pasaulyje.
- VI-4. Vidurio ir Rytų Europos tautų kova su komunistiniu režimu.
- VI-5. Partizaninis ir disidentinis pasipriešinimas sovietų valdžiai Lietuvoje.
- VI-6. Lietuvos ūkio ir visuomenės sovietizacija.
- VI-7. Disidentinis pasipriešinimas sovietų valdžiai Lietuvoje.
- VI-8. Bendradarbiavimas su režimu ir prisitaikymas prie jo.
- VI-9. Sovietų Sąjungos irimas ir komunizmo sistemos Europoje žlugimas.
- VI-10. Kelias į Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą.
- VI-11. Mokslo ir technikos revoliucijos poveikis visuomenės ir kultūros kaitai.
- VI-12. Lietuvos kultūra: kūrybos sąlygos ir reikšmingieji pasiekimai.

VII. Šiuolaikinės visuomenės gyvenimas ir Lietuvos visuomenės kaita nepriklausomoje valstybėje.

- VII-1. Naujos Europos valstybių ir visuomenių egzistavimo sąlygos po Šaltojo karo.
- VII-2. Tarpvalstybinių santykių kaita po Šaltojo karo.
- VII-3. Lietuvos Respublikos politinės raidos bruožai atkūrus nepriklausomybę.
- VII-4. Lietuvos Respublikos visuomenės kaita: sovietizacijos padarinių likvidavimas.
- VII-5. Lietuvos Respublikos visuomenės kaita: piliečių tautos formavimasis problema.
- VII-6. Lietuvos Respublikos visuomenės kaita: emigracija ir imigracija.
- VII-7. Lietuvos Respublikos integracija į Vakarų ūkines ir politines struktūras.
- VII-8. Pagrindiniai demokratinio valdymo modeliai.
- VII-9. Politinės partijos.
- VII-10. Rinkimų sistemos.
- VII-11. Konstituciniai Lietuvos Respublikos valstybės pagrindai.
- VII-12. Konstitucinis visuomenės gyvenimo pagrindų reguliavimas.
- VII-13. Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatų įgyvendinimas.
- VII-14. Lietuvos Respublikos kultūra ir švietimas: kaitos priežastys, sąlygos ir pokyčiai.

IVADAS: APIE ISTORIJOS MOKYMĄSI XI-XII (III-IV GIMNAZIJOS) KLASĖJE

Sveiki, dar kartą pradėdantys gilintis į žmonijos gyvenimą praeityje! Šis istorijos kursas mokykloje jums yra paskutinis. Kai kam gal ir neteks daugiau gyvenime susidurti su nuosekliomis istorijos studijomis. Kitiems istorija gal taps universiteto studijų dalimi. O dar kiti gal istoriją pasirinks savo gyvenimo tikslu.

Iš pradžių siūlome paskirti šiek tiek laiko ir susipažinti su sudarytojo pasiūlymais, kaip istorijos mokytis XI-XII klasėje.

Istorijos jūs jau mokėtės du kartus – V-VI iki VII-X klasėse. Be abejo, per pamokas ir namuose naudojote vadovėlius. O dabar prisipažinkite, ar tikrai gerai prisimenate tai, ką mokėtės? Ar prisimenate, pavyzdžiui, kuriais metais buvo priimta Abiejų Tautų

Respublikos Gegužės 3 dienos Konstitucija? Ar galėtumėte nusakyti, kokių darbų Lietuvos istorijoje išsamžino Jokūbas Jasinskis? Kurių dviejų partijų vadovaujama vyriausybė nuvertė perversmininkai Lietuvoje 1926 metų gruodžio 17 dieną? Be abejo, šie klausimai ir atsakymai į juos nėra viso istorijos mokymosi esmė. Ne datų, vardų, sąvokų žinojimas lemia gerą istorijos supratimą. Tačiau be šių konkrečių dalykų istorijos suprasti taip pat neįmanoma. Todėl pagalvokime apie tai, kaip padėti sau, jog, trečią kartą mokantis istorijos, išliktų didesnė tikimybė kuo ilgiau atmintyje išlaikyti svarbiausius dalykus. Šiame vadovėlyje pagrindinė siūloma mokymosi idėja gali būti apibūdinama principu „Savo istoriją susikonstruoju pats!“ Kam to reikia?

Pirma, jau daugelis istorikų ir mąstytojų yra pastebėję, kad vienos tiesos vertinant praeitį nėra. Žmonės skirtingi, jų interesai ir požiūriai labai skiriasi...

Antra, savo žinių konstravimo principas yra naudingas ir dėl istorijos žinių ilgesnio išlaikymo atmintyje, geresnių įgūdžių ją naudoti. Beveik niekas neprieštarauja, kad žinios ilgiau išlieka tada, kai jos yra naudojamos. Pagalvokime – daugybės lentelės, pagrindinių žodžių rašybos taisyklių nereikia kartoti, prisiminti kiekvienoje klasėje. O pagrindinius istorijos dalykus (datas, vardus, sąvokas) dažnai išmokstame „tam kartui“ ir užmirštame jau po kelių mėnesių ar metų. Kodėl taip yra? Daugybės lentelę, žodžių rašybos taisykles mes praktiškai naudojame kasdien, o istorijos žinių, deja, – ne. Be to, šiandien praktiškai visi pripažįsta, kad žemiau pateikta diagrama yra teisinga.

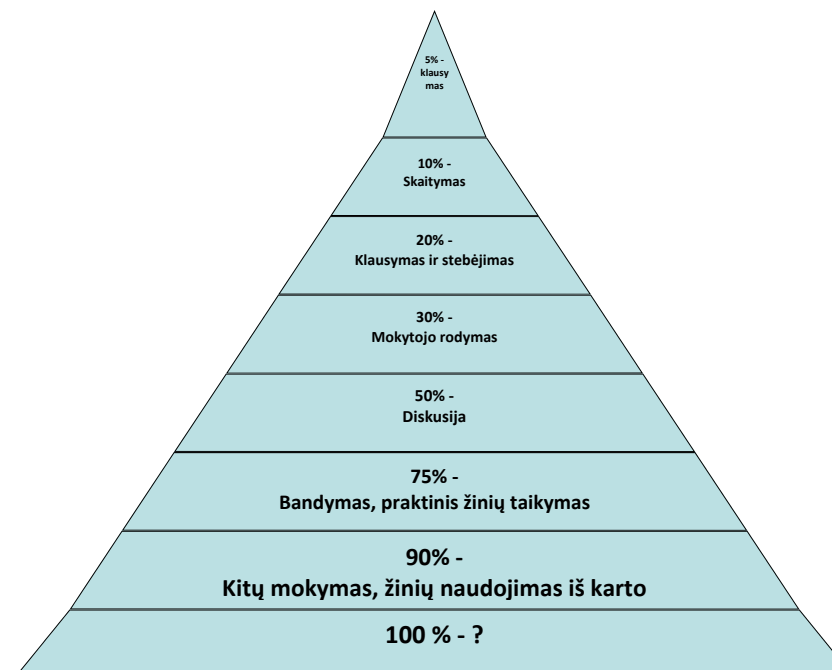

Diagrama: Skirtingais mokymosi metodais išmoktos medžiagos atsimenamas kiekis

Kodėl taip yra, paaiškinti nėra labai sunku. Kuo daugiau informacijos įgijimo ir apdorojimo kanalų dalyvauja mokymosi veikloje, tuo stipresnis išpūdis. Pirmais dviem atvejais „įdarbinamas“ tik vienas pojūtis – klausos (ausys) ar regos (akys). Trečiu ir ketvirtu atveju šie kanalai veikia kartu. Na, o piramidės apačioje esančių metodų metu prie jų prisijungia balsas, lytėjimas, aktyvi veikla.

Medžiagos pateikimo būdą lėmė ir kai kurie garsių pedagogų pastebėti mokymosi ypatumai. Antai, kai kurie garsūs mokymosi specialistai pagrindiniu dalyku, kuris daro didžiausią įtaką mokymuisi, laiko tai, ką besimokantis jau žino. Žmonės mokosi ir išmoksta naujų dalykų susiedami juos su jau turimomis žiniomis bei įgūdžiais. Išankstinės nuomonės bei sampratos yra naujų žinių pagrindas. Tad svarbu įsidėmėti keletą efektyvaus išmokimo ypatumų:

1) Mokymasis yra aktyvus konstravimo procesas.

Mokymasis nėra žinių ir įgūdžių perdavimas pasyviai jas priimantiems. Mokymasis – aktyvus supratimo, reikšmių ir įgūdžių konstravimo procesas. Kuo daugiau aktyvios veiklos mokantis – tuo geresni rezultatai!

2) Mokymasis yra sukauptų žinių susiejimas.

Mokymasis visada remiasi turimomis žiniomis. Tai reiškia, kad mokymąsi galima suprasti kaip ankstesnių ir naujų žinių arba įgūdžių susiejimą. Kuo daugiau pastangų atgaivinti tai, kas jau yra atmintyje, užuot skaičius iš naujo, – tuo geresni rezultatai!

3) Mokymasis yra bendradarbiavimas.

Bendraudami (kalbėdamiesi, aiškindamiesi, ginčydamiesi, svarstydami ir užduodami klausimus) formuojamės savo pažinimo struktūras ir įgūdžius. Kuo daugiau pastangų išsiaiškinti su draugais, paaiškinti draugams tai, su kuo ką tik buvo susipažinta, – tuo geresni rezultatai!

4) Mokymasis yra savitvarka.

Savitvarka reiškia mokėjimą organizuoti, planuoti, kontroliuoti ir krypti savo mokymosi procesą. Be to, ji reiškia gebėjimą įvertinti ir apmąstyti visą mokymosi procesą. Kuo daugiau pastangų mokytis reguliariai, pagal susidarytą planą, neatidėliojant paskutinei dienai – tuo geresni rezultatai!

5) Mokymasis yra susijęs su kontekstu ir aplinkybėmis.

Geras mokymasis yra suderinta proto, aplinkos bei konteksto veikla. Geresnių rezultatų pasiekama, kai mokymasis susiejamas su realiu gyvenimu. Kuo daugiau įžvalgų apie praeities sąsajas su dabartiniiais reiškiniais, kuo daugiau pasvarstymų apie tai, kur gali būti pritaikomos įgyjamos žinios, – tuo geresni rezultatai!

6) Mokymasis turi tikslą.

Nors mokytis galima ir šiaip, bet veiksmingai ir prasmingai mokytis padeda aiškus tikslo suvokimas, orientavimasis į tą tikslą. Kuo dažniau prisimenamas užsibrėžtas tikslas, kuo dažniau patikrinama, kaip artėjama prie šio tikslo – tuo geresni rezultatai!

Visa tai galioja ir istorijos mokymuisi vidurinio ugdymo pakopoje.

Vieta užsirašyti Jūsų sukurtoms, sužinotoms efektyvaus mokymosi taisyklėms: